

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

КУРСОВА РОБОТА

**на тему: «Проблеми та перспективи розвитку бюджетної
політики місцевими органами влади»**

Студентки 5 курсу ФУПОМ – 11 групи
напряму підготовки: фінанси та кредит
спеціальності: фінанси, банківська справа
та страхування

Митник Надії

Керівник: к.е.н., Петрушка О.В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

м. Тернопіль – 2017 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Бюджетна політика місцевих органів влади: суть, цілі та завдання.....	6
2. Прагматика та проблематика функціонування бюджетної політики місцевих органів влади в контексті українських реалій.....	13
3. Перспективи розвитку бюджетної політики органів місцевого самоврядування в Україні.....	23
Висновки.....	28
Список використаної літератури.....	30

ВСТУП

Актуальність теми: На даному етапі розвитку бюджетної політики місцевих органів влади дана тема є досить актуальною. Адже, формування ефективної моделі реалізації бюджетної політики на місцевому рівні є запорукою розвитку

регіонів, їх економічного зростання, а як результат задоволення потреб місцевого населення, що є основною метою проведення бюджетної політики.

Зі становленням України незалежною державою, основним завданням стало формування бюджетної політики, яка буде запорукою ефективного соціально-економічного розвитку. Протягом років самостійності в Україні запроваджено відповідні організаційно-правові засади, методичні підходи до формування державної бюджетної політики. У роботі визначено основні тенденції бюджетної політики в умовах сьогодення та зазначено основні недоліки та перспективи їх подолання, а також розвитку бюджетної політики на місцях, які є рушійною силою розвитку регіонів та держави загалом.

У проведенні бюджетної політики беруть участь всі гілки влади: законодавча, виконавча та судова. Свій внесок у процеси реформування бюджету та бюджетної політики зробило безліч науковців, серед них: Ц. Г. Огонь, О.Д. Василик, С. О. Булгакова, Н. В. Базанова, Л. В. Єрмошенко, Н. І. Сушко, А. Селіщев, В. Дем'янишин, С.І. Юрій, О.П. Кириленко та інші.

Мета курсової роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних засад, виявленні перспектив і недоліків бюджетної політики місцевих органів влади, розробці рекомендацій щодо проведення бюджетної політики.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити основні завдання:

- визначити суть бюджетної політики, її особливості, цілі та завдання;
- провести аналіз реалізації бюджетної політики в реаліях сьогодення;
- виявити основні недоліки проведення бюджетної політики;
- визначення пріоритетних напрямків розвитку.

Об'єктом дослідження є бюджетна політика місцевих органів влади.

У процесі дослідження даної теми використано такі методи: історичний, логічний, метод пізнання, порівняльний аналіз, економіко-статистичний, метод аналізу і синтезу.

Теоретичну й методологічну основу дослідження складають наукові положення, концепції економічного розвитку, теоретичні висновки та

узагальнення вчених, що містяться у спеціальній та періодичній літературі, нормативно-правові документи.

Інформаційною базою є наукові публікації з питань бюджетної політики, закони і нормативні документи, звітність місцевих бюджетів, матеріали Міністерства фінансів України, матеріали офіційних сайтів органів державної влади у мережі Інтернет.

Курсова робота складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи 32 сторінок комп'ютерного тексту. У роботі 4 рисунки. Список використаних джерел налічує 24 позиції.

1. Бюджетна політика місцевих органів влади: суть, цілі та завдання.

Бюджетна політика є одним із напрямів фінансової політики, її невід'ємним компонентом, у якій відбиваються суспільні інтереси, реалізуються функції і завдання держави у сфері управління фінансами. У сучасній економічній літературі дефініція «бюджетна політика» ввібрала в себе сутнісний зміст,

характеризується багатьма властивостями, інтегрує подвійне змістовне навантаження.

Науковці надають великий перелік визначень терміну «бюджетна політика». Найбільш поширеним є визначення Ц. Г. Огонь: «Бюджетна політика – це цілеспрямована діяльність держави у фінансово-бюджетній сфері».[16]

О.Д. Василик вважає, що «бюджетна політики – сукупність заходів держави щодо організації та використання фінансів для забезпечення соціального та економічного розвитку»[6]. Згідно з трактуванням С. О. Булгакова, Н. В. Базанова, Л. В. Єрмошенко, Н. І. Сушко аспекти бюджетної політики розглядаються як цілеспрямована діяльність держави щодо регулювання бюджетного процесу, управління бюджетним дефіцитом, а також використання бюджетної системи для реалізації економічної політики у країні [2].

Зарубіжні вчені часто поняття «бюджетна політика» ототожнюють з фіскальною політикою. Зокрема, А. Селіщев стверджує, що фіскальна (бюджетно-податкова) політика – це маніпулювання державними витратами і податками для досягнення певних економічних результатів [19]. Науковець А. Борисов вважає, що бюджетна політика – політика держави в галузі оподаткування та державних витрат, спрямована по суті на підтримання високого рівня зайнятості, стабільної економіки, зростання ВВП [1].

Найбільш лаконічне та точне визначення, на мою думку надає В. Дем'янишин: «Бюджетна політика держави – це діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин та засобів бюджетної тактики для їх досягнення і застосування» [10].

Бюджетна політика на місцевому рівні – це офіційно визначені органом місцевого самоврядування цілі і напрямки розвитку бюджетних відносин та методики їх реалізації.

Теоретичні основи бюджетної політики на місцевому рівні розглядаються з урахуванням суб'єктів та об'єктів місцевих фінансів. Суб'єктом при цьому є система місцевих органів управління місцевим бюджетом, а об'єктом – власне місцеві бюджети [11].

Органами місцевого самоврядування в Україні є сільські, селищні, районні, міські, районні у містах і області Ради [12].

Формування місцевої політики – це визначення пріоритетів розвитку, виявлення специфічних місцевих проблем і обмежень, розробка економічної перспективи [18].

Бюджетна політика місцевих органів влади, повинна будуватись на основі особливостей регіону, можливостей розвитку та потреб населення. Важливим етапом її проведення є формування конкретних цілей та завдань.

Завдання бюджетної політики як сукупність заходів щодо організації та використання бюджетних відносин для забезпечення соціально-економічного розвитку полягають у реалізації основної мети – забезпечення належного життєвого рівня населення відповідно до соціальних стандартів [3]. Щоб досягти поставленої мети необхідно побудувати ефективну систему взаємодії різних сфер, адже бюджетна політика є складовою фінансової, яка переплітається з податковою, грошово-кредитною, валютною, інвестиційною та обліковою політиками. Позитивним результатом побудови яких є фінансова стабільність держави, що забезпечує розвиток виробництва, його ефективність, добробут населення, тощо.

Бюджетна політика тісно пов'язана з розвитком держави, а зокрема і місцевого самоврядування. На формування оптимальної моделі бюджетної політики та ефективної її реалізації впливає безліч чинників, їх можна поділити на внутрішні та зовнішні.

До зовнішніх відносять залежність держави від економічних взаємовідносин з іншими державами, експортних можливостей самої держави, її інтеграції зі світовими економічними системами. Внутрішніми чинниками вважають стан розвитку економіки, соціальної сфери, організація грошового обігу, стабільність грошової одиниці, стан розвитку кредитування тощо [24].

Вплив чинників призводить до появи позитивного чи негативного ефекту розвитку. Зазвичай, за побудови стабільної економіки можливо передбачити певні економічні показники у короткостроковому періоді, що дозволяє формувати щорічний баланс. Та навпаки, коли економіка нестабільна,

діяльність у сфері економіки, зокрема фінансова політика хаотична, що зменшує ймовірність прогнозування та планування певних економічних даних. Саме нестабільне і непередбачувана нормативна та законодавча база України проявляється в бюджетній сфері, а таким чином і у бюджетній політиці.

Тому можна зазначити, що саме проблеми які виникають між взаємодією зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на бюджетну політику, сприяють певному вирішенню проблем у даній сфері, нарощенню ВВП та ефективному використанню фінансових ресурсів.

Чинники бюджетної політики мають вагомий вплив на досягнення основних цілей та побудову завдань, які перед собою ставлять відповідні органи для досягнення основної мети.

Основні цілі та завдання бюджетної політики місцевих органів влади, невід'ємні та аналогічні що й у бюджетної політики держави, проте вони коригуються до окремого регіону та його особливостей.

До основних цілей бюджетної політики відносять:

- Перетворення бюджетної політики на дієвий інструмент соціально-економічного розвитку;
- Формування раціональної фіскальної політики, яка сприятиме відновленню довіри бізнесу до владних структур;
- Підвищення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за виконання поставлених завдань та досягнення цілей;
- Стимулювання динамічного регіонального розвитку [20];
- Надання послуг для задоволення суспільних потреб;
- Підвищення соціальних стандартів;
- Концентрація ресурсів бюджетів на виконання пріоритетних цільових програм, спрямованих на розвиток регіону;
- Створення сприятливих умов для формування зовнішніх відносин, залучення інвестицій;
- Створення сприятливих умов для виведення держави з «боргової ями» [5].

В залежності від тривалості та характеру завдань, які будуть вирішуватись, бюджетну політику у фінансовій науці поділяють на бюджетну стратегію та тактику.

Бюджетна стратегія – цілісна система дій держави (органів місцевого самоврядування), спрямована на реалізацію мети, завдань та пріоритетів тривалого курсу бюджетної політики, розрахованого на тривалу перспективу, що передбачає вирішення глобальних завдань, визначених економічною стратегією. Бюджетна стратегія має бути складовою економічної стратегії і корелювати з політичною, соціальною, гуманітарною, військовою та іншими стратегіями держави [24].

Головною метою стратегії є забезпечення досягнення поставлених цілей органів місцевої влади, незважаючи на вплив різноманітних чинників.

Бюджетна тактика – форма реалізації бюджетної стратегії, комплекс адаптованих заходів впливу держави на стан функціонування конкретних бюджетних взаємовідносин з метою надання їм параметрів, визначених завданнями бюджетної стратегії.

Стратегія, як правило, формується під впливом політичних та ідеологічних засад, а тактика буде залежною від конкретних дій державних органів влади та може мати самостійний характер. Зокрема, якщо стратегія вирішує певні перспективні завдання, то тактика в свою чергу спрямована на поточні завдання на конкретному етапі розвитку суспільства. Тактичні дії повинні бути гнучкими та швидко реагувати на зміни поточних завдань та умов курсу відповідної політики регіону[24].

Бюджетна стратегія в єдності з бюджетною тактикою становить бюджетну політику держави, а також і органів місцевого самоврядування. Реалізація бюджетної політики передбачає виконання відповідних завдань:

- Забезпечення збалансованості та стійкості бюджетної системи шляхом: встановлення граничного розміру бюджетного дефіциту на рівні 3% від ВВП; встановлення граничного обсягу державного боргу на рівні не більше 66% ВВП; підвищення прожиткового мінімуму; встановлення мінімальної заробітної плати у розмірі, не нижчому від прожиткового

мінімуму для працездатних осіб; реалізація та розробка інвестиційних проектів у різних сферах діяльності, і. д..

- Підвищення ефективності використання бюджетних коштів.
- Удосконалення системи фіскальної політики держави.
- Зниження рівня податкового навантаження на громадян.
- Підвищення якості надання медичних та соціальних послуг.
- Створення належних умов для виконання місцевими органами влади покладених на них функцій, тощо.

У проекті основних напрямків бюджетної політики визначені основні завдання реалізація яких покладена на бюджетну політику місцевих органів. До них відносять:

- Створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для підвищення платоспроможності місцевих бюджетів у рамках реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні;
- Формування ефективної територіальної системи органів місцевого самоврядування шляхом подальшого об'єднання територіальних громад;
- Поетапний перехід від триступеневої до двоступеневої моделі взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами та збільшення кількості місцевих бюджетів, що мають прями міжбюджетні відносини з державним бюджетом;
- Удосконалення підходів до формування та виконання місцевих бюджетів, зокрема:
 - ◆ Запровадження середньострокового бюджетного прогнозування на рівні місцевих бюджетів, що мають взаємовідносини з державним бюджетом;
 - ◆ Застосування програмно-цільового методу бюджетування з метою підвищення прозорості та ефективності використання фінансових ресурсів;

- Надання державної підтримки соціально-економічного розвитку регіонів та об'єднаних територіальних громад за рахунок коштів державного фонду розвитку регіонів (у розмірі 1% прогнозованого обсягу доходів загального фонду Державного бюджету України на 2017 р.) та відповідних субвенцій з державного бюджету;
- Виконання плану заходів з реалізації державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року;
- Запровадження мінімальних стандартів забезпечення громадян послугами у сфері культури та початкової мистецької освіти;
- Надання підтримки громадянам, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту та тимчасової окупації частини території України, у відновленні та розбудові миру [17].

Реалізація завдань бюджетної політики органів місцевого самоврядування забезпечує розвиток регіону, надання якісних послуг бюджетними установами, стабілізацію економічних дисбалансів, фінансову стійкість регіону, підвищення рівня населення, налагодження зовнішньо - економічних зв'язків, залучення інвестицій, подолання кризових явищ, тощо.

Бюджетна політика місцевих органів влади спрямована на досягнення поставлених цілей та досягнення основної мети, яка полягає у забезпеченні гідного життя населення, відповідно до соціально-економічних стандартів. Щоб досягти бажаного необхідно дотримуватись нормативно-правового законодавства країни у сфері побудови бюджетної політики держави.

2. Прагматика та проблематика функціонування бюджетної політики місцевих органів влади в контексті українських реалій.

У бюджетній політиці перетинаються інтереси різних суспільних груп і прошарків населення, політичних об'єднань та їх партій. Важливим етапом формування бюджетної політики місцевих бюджетів є обов'язковість її наукового обґрунтування, а критерієм оцінки її ефективності – міра того, наскільки дана політика базується на продуманих принципах економічної та фінансової політики країни.

При формуванні бюджетної політики органам місцевого самоврядування необхідно врахувати потребу у забезпеченні економічної, фінансової та соціальної стабільності в регіоні, а також сукупність національних, історичних, політичних, соціально-економічних особливостей територій та систему її національних фінансових інтересів.

Бюджет – це головний інструмент реалізації соціально-економічної політики, а отже, бюджетна політика місцевих фінансів має сприяти сталому та

ефективному розвитку регіону. Місцеві бюджети здійснюють значний вплив на вирішення загально державних, регіональних та економічних питань [11].

Процес формування бюджету повинен ґрунтуватись на прогнозованих показниках соціально-економічного розвитку, основних напрямках бюджетної політики і прогнозі зведеного фінансового балансу щодо визначеної території на наступний фінансовий період.

Державна політика реалізується на основі законодавчих актів про місцеве самоврядування, галузевого законодавства, бюджетного законодавства та загальнодержавних фінансових нормативів бюджетної забезпеченості для місцевих бюджетів. Місцеві органи влади в процесі реалізації бюджетів повинні проводити діяльність згідно з встановлених законодавством положень, маючи при цьому достатню свободу дій для формування місцевої бюджетної політики. В умовах формального порядку поділу міжбюджетних ресурсів хороших результатів досягає та територія, що має власну цілеспрямовану успішну політику.

Сучасний стан економіки України та її регіонів обумовлений дисбалансами та кризовими явищами, що є наслідком проведення неефективних реформ та нестабільності у діяльності органів влади. У регіонах простежується низка негативних явищ, зумовлених втратою виробничого потенціалу, низькою інтенсивністю структурних змін, недостатнім рівнем підприємницької активності, невідповідність структури економіки регіонів потребам розбудови інноваційної моделі розвитку. Для запобігання подальшого розвитку занепаду держави в Україні проводять реформи децентралізації. Необхідність децентралізації зумовлена також світовим досвідом впровадження основних дій ефективної реалізації децентралізації як у розвинених країнах, так і в тих які розвиваються.

Процеси євроінтеграції та децентралізації вимагають проведення глибинних економічних реформ, розв'язання проблем територіального розвитку. Регіональна політика орієнтована на розвинене місцеве самоврядування, на активні територіальні громади, що найбільше узгоджується зі світовим досвідом державного регулювання розвитку територій і відповідає сучасним

запитам суспільства, соціальним потребам та ресурсним можливостям регіонів [13].

В даний період все результативніше проводяться реформи у сфері децентралізації місцевих органів влади та місцевих бюджетів в Україні. Децентралізація передбачає передачу повноважень від державних органів до місцевих, адже місцеві органи влади більш детально розглядають та реалізують необхідну політику, яка притаманна саме їхньому регіону.

Основним є те, що на місцях можна більш ефективно реалізувати розподіл бюджетних коштів в межах території одного регіону на відповідні потреби, а як результат забезпечити ефективний розвиток міста, селища, району, області, тощо. Також децентралізація відповідним чином сприяє налагодженню ефективних взаємовідносин між центральними та місцевими і регіональними органами управління шляхом розширення чи зміцнення прав та повноважень органів самоврядування щодо належного прийняття рішень і виконання делегованих державною владою повноважень.

Отже, цілком доречно вважати основним елементом бюджетної політики місцевих органів влади в контексті реалій сьогодення саме бюджетну децентралізацію, яка посідає ключове місце у розвитку суспільних інтересів розвитку регіонів.

Реалізація бюджетної політики шляхом проведення децентралізації місцевих бюджетів є результатом впровадження змін зокрема (Рис.2.1.):

1. Гарантування автономії місцевих бюджетів.

Що передбачає можливість прийняття та затвердження територіальним органами місцевих бюджетів до 25 грудня року, що передує плановому, на основі поданого Урядом проекту Державного бюджету до 15 вересня року, що передує плановому. Дана ситуація є дещо суперечливою, адже виконання повноважень на рівні місцевих громад в значній мірі залежить від отриманих трансфертів, тому повноцінна реалізація прийняття місцевого бюджету неможлива без остаточного оприлюднення Державного бюджету України на плановий рік.

2. Забезпечення фінансової незалежності місцевих бюджетів.

За рахунок внесення змін до Бюджетного кодексу України істотно зросла дохідна база місцевих бюджетів, що слугує нарощенню фінансового потенціалу територіальних громад та регіонів, інвестуванню та підприємництву, що в результаті забезпечить економічний ріст певних територій, за умови ефективного розподілу видатків.

3. Стимулювання громадян до об'єднання та формування спроможних територіальних громад.

Метою даної реформи є, перш за все, є забезпечення місцевого самоврядування самостійно, за рахунок власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Об'єднання територіальних громад призводить до збільшення ресурсів та можливості мобілізації внутрішніх резервів. Перш за все йдеться про те, що бюджет територіальної громади буде збільшуватись за рахунок об'єднання, таким чином поступово можна буде реалізувати ефективну політику регіону.





Рис. 2.1. Основні реформи бюджетної децентралізації [9].

4. Розширення дохідної бази місцевих бюджетів.

Позитивні тенденції дохідної частини місцевих бюджетів відбулись після внесення реформ у 2014р. до Бюджетного та Податкового кодексів України. За рахунок цих змін зросли податкові надходження місцевих бюджетів, зокрема приріст надходжень до загального фонду місцевих бюджетів у 2015 р. становить в порівнянні з попереднім роком 42,1% (Рис.2.2). Надходження загального фонду місцевих бюджетів у 2015р. – 99,8 млрд. грн.. З них надходження податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 53 625,8 млн. грн., плата за землю становить 14 466,6 млн. грн. та податок на нерухоме майно складає 736, 9 млн. грн..

Переглядаючи доходи у 2016 р., варто відмітити приріст доходів загального фонду місцевих бюджетів на 48,4 млрд. грн. порівняно з 2015р., дохід якого по факту рівний 146,6 млрд. грн.. ПДФО у 2016 р. сягає 79 млрд. грн. у складі доходів місцевих бюджетів, що більше 60% його надходжень у попередньому році. Значно зросли надходження від податку на нерухоме майно, які становлять у 2016 р. 1,2 млрд. грн., доходи ж від акцизного податку рівня 11, 6 млрд. грн..

За січень – березень 2017 р. дохідна база загального фонду місцевих бюджетів у порівнянні з аналогічним періодом 2015 р. зросла на 37,9%. Зокрема дохід становить 414, 6 млрд. грн., серед якого ПДФО – 22,7 млрд. грн., акцизний податок – 3,2 млрд. грн., та податок на нерухоме майно – 0,4 млрд. грн..

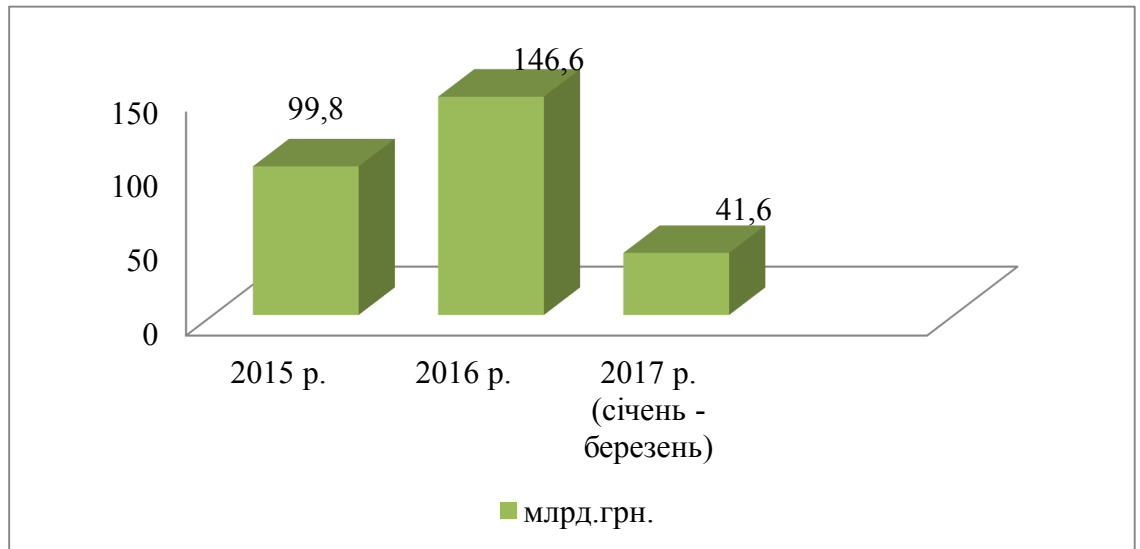


Рис. 2.2. – Доходи загального фонду місцевих бюджетів 2015-2017рр. [7]

5. Децентралізація видаткових повноважень і конкретизований розподіл компетенцій, здійснений згідно принципу субсидіарності.

Полягає у тому, що всі видатки з місцевих бюджетів здійснюються відповідно до їх рівнів. Для ефективної їх реалізації необхідно чітко розуміти, за рахунок яких ресурсів та в яких обсягах здійснюються відповідні повноваження.

Розглянемо зміни видаткової частини бюджету м. Тернополя протягом 2014 – 2017 рр. (Рис. 2.3.). Аналізуючи видатки бюджету м. Тернополя прослідковуємо значну тенденцію до зростання. Зокрема, протягом 2014 – 2015 рр. частка видатків зросла на 30 % та їхня сума становила 1 229 779 233 грн. У 2016 р. розмір видатків сягає 1 707 043 889 грн., що менше на 358 084 569 грн., ніж запланована видаткова частина бюджету у 2017 р. (2 065 128 458 грн.).



Рис. 2.3. – Динаміка видатків бюджету м. Тернополя протягом 2014 – 2017 рр., грн.[21]

Отож, варто відзначити, що результатом децентралізації є передача значних повноважень з розподілу бюджетних коштів на місцевий рівень, завдяки чому, можна якомога ефективніше розподілити дані фінансові ресурси та забезпечити потреби суспільства у даному регіоні.

6. Запровадження нових видів трансфертів.

Сьогоднішня система міжбюджетних відносин сформована на принципово новому механізмі горизонтального вирівнювання податкостроможності територій, основними складовими якої є базова та реверсна дотації.

Базова дотація - трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкостроможності територій.

Реверсна дотація - кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкостроможності територій

Субвенції, які перераховуються з Державного бюджету до місцевих (Рис.2.4). Нова система міжбюджетних відносин побудована на конкретному розподілі повноважень між державним бюджетом і місцевими, зокрема Держава повністю взяла на себе зобов'язання щодо:

- надання освітніх послуг загальноосвітніми навчальними закладами,

- підготовки робітничих кадрів професійно-технічними закладами,
- забезпечення медичного обслуговування населення та заходів окремих державних програм з охорони здоров'я,
- фінансування державних програм соціального захисту окремих категорій громадян.

Нові види трансфертів (стаття 97) [4]:

- освітня субвенція;
- субвенція на підготовку робітничих кадрів;
- медична субвенція;
- субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру.

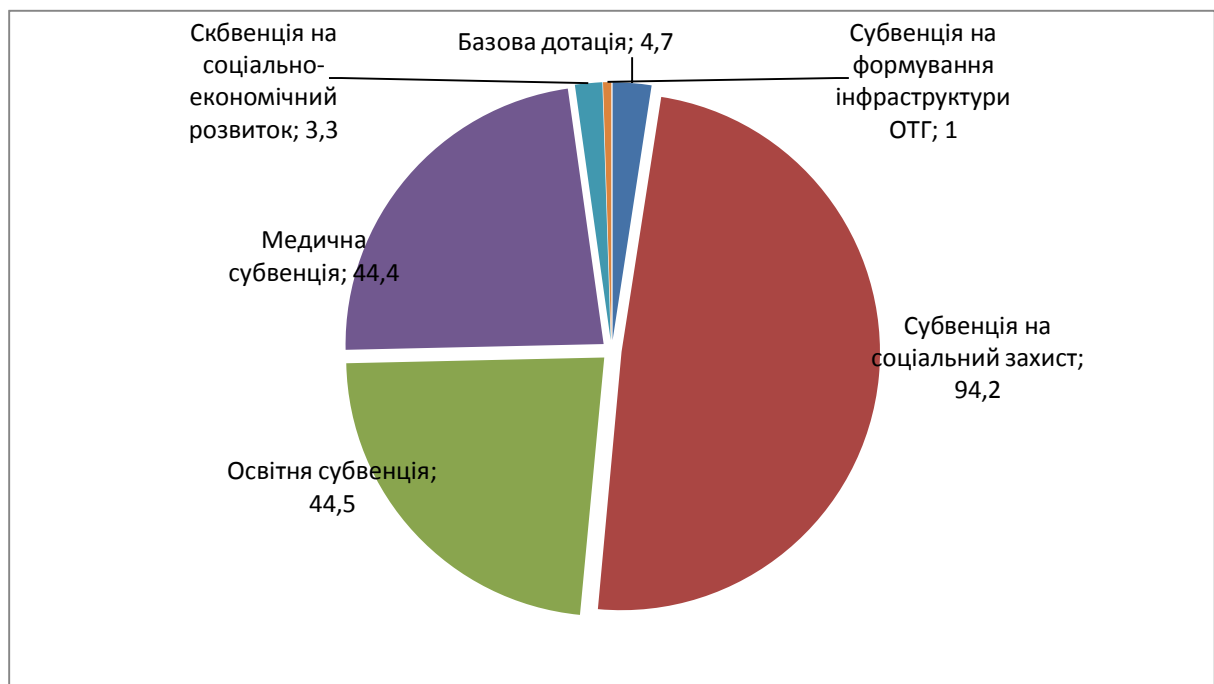


Рис.2.4. – Міжбюджетні трансферти за 2016 р., млрд. грн. [7]

Отож, бюджетну політику місцевої влади можна вважати політикою, яка характеризує стан місцевих фінансів, забезпечує відтворення фінансових ресурсів, закріплює досягнення темпів економічного зростання, створює відповідні умови для покращення інвестиційного клімату.

Крім вагомого позитивного впливу проведення бюджетної політики, а саме впровадження ефективних реформ децентралізації влади та бюджету, можна виділити низку негативних. Зокрема, варто виділити такі проблеми бюджетної політики на місцевому рівні у контексті реалій сьогодення:

- недосконалість системи міжбюджетних відносин, що призводить до невисокого рівня фінансової стійкості органів місцевого самоврядування
- неефективність структури видатків місцевих бюджетів, недосконалість системи їх планування
- домінування видатків на соціальну сферу, а не у галузі, які в результаті призведуть до економічного зростання
- поглиблення дисбалансу між дохідною і видатковою частиною бюджету країни та регіонів, що призводить до зростання боргу [8]
- значні недоліки у бюджетному процесі, а саме невчасне прийняття місцевих бюджетів та бюджету держави
- затвердження бюджету у якому є низка недоліків та необґрунтованих показників, що не відповідають реальному стану економіки, а тому такий бюджет є неможливим до виконання
- невисокий рівень ефективності виконання бюджетної системи для стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності, яка є запорукою сталого економічного розвитку
- відсутність чіткого бачення кінцевої мети, яку бажає реалізувати місцева влада в результаті використання коштів бюджету
- неефективне витрачання коштів бюджету у відповідності до потреб відповідних установ
- відсутність реалізації реальних цільових програм економічного розвитку
- неефективне середньострокове та довгострокове бюджетне планування

- незацікавленість органів влади у забезпеченні чіткої законодавчої та нормативної бази у сфері бюджетної політики
- відсутність жорсткого контролю за виконанням бюджету, результати якого будуть покладені на відповідальні установи
- залучення великих обсягів допомог МВФ у соціальну сферу, що не призводить до виходу держави з «боргової ями».

У контексті реалій сьогодення прослідковуємо тенденції до позитивних змін, проте органи влади не виробили чіткого механізму дій який би працював ефективно і реалізовував поставлені завдання якомога продуктивніше. Варто зазначити що планування бюджетної політики у більшій мірі залежить від її взаємодії з іншими складовими розвитку економіки (валютна політика, грошово-кредитна, інвестиційна політика).

Тому, основним завданням на даному етапі є розширення органами місцевого самоврядування фінансових ресурсів, за рахунок проведення виробництва, сприятливих зовнішньоекономічних зв'язків. Одним із критеріїв бюджетної політики має бути середньострокове та довгострокове планування, яке забезпечує виконання поставлених завдань. Основним завданням для бюджетної політики є покращення економічного становища на місцевому рівні та у державі, а як результат підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

3. Перспективи розвитку бюджетної політики органів місцевого самоврядування в Україні.

Досягнення основної мети бюджетної політики забезпечує збільшення реальних доходів населення, покращення якості товарів та послуг, що надаються суспільству, створення сприятливих умов для отримання освіти, охорони здоров'я, збільшення рівня культури, безпеки конституційних прав, охорони зовнішнього природного середовища та ін. Для вирішення цих завдань необхідно забезпечити поступовий розвиток комерційної діяльності, прискорення економічного росту, забезпечення високого рівня зайнятості, стримування інфляції, активізацію інвестиційної діяльності тощо.

Варто відзначити, що бюджетна політика не може розв'язати усі перелічені недоліки. Тому головними напрямками бюджетної політики країни в умовах сьогодення є :

- створення соціально - орієнтованої ринкової економіки;
- стабілізація економічного середовища як передумови розвитку бізнесу[22];
- досягнення тривалого економічного росту;
- покращення життєвого рівня громадян.

В даний період для України важливим є недопущення подальшого погіршення рівня життя суспільства. Місцева влада має проводити політику яка б гарантувала, що у подальшому життєвий рівень населення не буде нижче ніж

прожитковий мінімум. Враховуючи значний дефіцит бюджетних коштів на забезпечення соціальних сфер необхідно оптимізувати розподіл наявних фінансових ресурсів місцевих органів самоврядування, які мають ґрунтуватись на об'єктивній системі показників державних соціальних стандартів і норм, які розраховуються з погляду на найнеобхідніші потреби суспільства у сучасних умовах розвитку.

Основою для покращення ведення бюджетної політики місцевих органів влади є:

1. Конкретний розподіл повноважень та відповідальності між місцевими та центральним органами влади;
2. Гарантування фінансової незалежності та достатності бюджетів місцевого рівня для реалізації органами місцевого самоврядування їх повноважень;
3. Стимулювання розвитку слабких регіонів і регіонів із складними природними умовами через фіскальне та інвестиційне сприяння [23].

Щоб забезпечити реалізацію вище зазначеного, необхідно провести ефективну політику у сфері залучення інвестицій. У даному випадку, необхідним є зростання обсягу інвестиційної діяльності країни, недержавних вітчизняних та закордонних інвесторів. Формування в Україні середньострокового бюджетного планування, призведе до позитивних зрушень у інвестиційному напрямку. Адже, зміни нададуть можливість складати лояльні плани інвестиційної діяльності з відповідним розподілом ресурсів для їх забезпечення. Дані нововведення потребують достеменного обґрунтування і погодження середньострокових планів з поточними.

На даному етапі розвитку основним завданням є заохочення інвестиційної активної діяльності підприємців та населення, створення належних умов для формування нового бізнесу та активізації фінансових ресурсів за допомогою фінансово-кредитного ринку. Для виконання даного завдання необхідно об'єднати мету бюджетної, фіскальної і грошово-кредитної політики з ідеологією та пріоритетами соціально-економічної політики муніципальних органів влади і країни зокрема.

Важливим є перехід на якісний етап управління видатками муніципальних бюджетів, який гарантує оптимізацію видатків бюджетів. В даному випадку обов'язковим є реалізація принципу пріоритетності напрямків соціально-економічного розвитку, а отже фінансові ресурси місцевих бюджетів повинні спрямовуватись у найбільш пріоритетні галузі, від яких залежить розвиток регіону. Важливим у цих мовах є те, щоб інвестиції спрямовувались у перспективні напрямки, здатні забезпечити переорієнтацію вітчизняної промисловості із сировинної на високотехнологічну.

Посилення фінансового контролю за повнотою надходжень і цільовим використанням витрат бюджетів усіх рівнів передбачає введення обов'язкової публікації звітів та забезпечує відкритість процедури розміщення державних замовлень. Це є вагомою перспективою прозорості та відкритості ведення бюджетної політики, яка на сьогоднішній час в більшій мірі відсутня, аніж притаманна місцевим бюджетам. Як доповнення до даного перспективного напрямку змін є запровадження жорсткого контролю місцевих державних фінансів, який має відповідати принципам і нормам фінансового контролю розвинених країн.

У якості найнеобхідніших принципів формування стратегічних цілей та напрямів розвитку бюджетної політики регіонів необхідно розглядати [14]:

- поєднання довгострокового бачення і конкретності тактичних цілей та оперативних дій у реалізації конкретних проектів;
- демократичність, забезпечує гласність і відкритість ходу і результатів роботи з формування і реалізації стратегії соціально-економічного розвитку;
- партнерство, відповідно до якого регіональні влади, підприємницькі структури, громадські організації, населення приймають на себе певні зобов'язання щодо реалізації наміченого;
- баланс інтересів різних верств населення, господарюючих суб'єктів усіх форм власності, суб'єктів управління різного ієрархічного рівня (в тому числі й місцевого самоврядування), що беруть участь у реалізації стратегії;

- безперервність, тобто організацію регулярного моніторингу, оцінки ходу реалізації та своєчасної коригування стратегії.

З метою реалізації діяльності місцевих органів як реально діючих суб'єктів проведення державної та місцевої політики, а також розвитку місцевої демократії потрібно вдосконалити процес проведення в Україні фінансово-бюджетної децентралізації і для цього необхідно застосувати відповідні заходи, зокрема:

1) змінити методику оцінювання бюджетної децентралізації - рівень процесів децентралізації слід оцінювати на основі аналізу таких параметрів: автономія місцевих органів у сфері податкової та витратної політики, тип отримуваних трансфертів, порядок розподілу трансфертів, рівень свободи у здійсненні місцевих позик [15];

2) аналізуючи сучасну податкову систему з метою передачі територіальним органам прав і можливостей створювати бюджети за рахунок особистих джерел для покращення їх незалежності у забезпеченні потрібним обсягом ресурсів;

4) запровадити зміни до механізму надання централізованої державної підтримки регіонам, щоб сформувані умови для розвитку внутрішніх чинників; доцільним є сприяння територій зі високим ланцюговим ефектом розповсюдження тенденцій економічного росту.

Окрім того, для забезпечення соціально-економічного розвитку територій і вирівнювання їх економічного розвитку бюджетна політика, на мою думку, повинна зосередитися на реалізації таких завдань :

- зміцнення ресурсної бази місцевих бюджетів з метою ефективного функціонування місцевого самоврядування та створення фінансово спроможних адміністративно-територіальних одиниць;

- підвищення інноваційної складової місцевих бюджетів з метою зміцнення економічного потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, заохочення місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування до нарощування власних джерел фінансування;

- продовження вдосконалення міжбюджетних відносин, виходячи з динаміки фінансово-бюджетних та соціально-економічних показників розвитку адміністративно-територіальних одиниць на основі якісних стандартів надання публічних послуг;

- реформування системи планування та виконання місцевих бюджетів на основі запровадження програмно-цільового методу, підвищення ефективного розподілу і використання бюджетних ресурсів;

- підвищення ефективності та дієвості внутрішнього фінансового контролю на місцевому та регіональному рівнях [23].

Ефективність бюджетної політики місцевих органів влади в умовах загострення політичних суперечностей в першу чергу залежить від політичної волі керівництва держави та місцевої влади. А саме усвідомлення ними загальнодержавних пріоритетів, загальнонаціональних інтересів та інтересів громадян відповідного регіону (території) і створення ефективного механізму їх реалізації через відповідні інститути фінансової системи, правове поле та відповідальності кожного політика перед громадянами України. В реаліях сьогодення існує надзвичайний хаос і безвідповідальність політичного сектору перед населенням, це перші і основні негативні фактори які необхідно подолати, а як результат зберегти та зміцнити державність.

ВИСНОВКИ

Бюджетна політика – це діяльність органів влади у сфері бюджетного планування, виконання та формування звітності бюджету про отримані результати, кінцевою метою якої є задоволення потреб суспільства.

Бюджетна політика тісно взаємодіє з різними сферами діяльності зокрема: фіскальною політикою, валютною, борговою та грошово-кредитною політиками, а також формує основну платформу для розвитку зовнішньоекономічних відносин.

Бюджетна політика держави тісно пов'язана з місцевою бюджетною політикою, яка спрямована на розвиток регіону, досягнення поставлених цілей і завдань місцевої громади, ефективного використання коштів місцевих бюджетів, залучення інвестиційних проектів, створення сприятливих умов для розвитку середнього та малого бізнесу. На реалізацію бюджетної політики впливає безліч внутрішніх та зовнішніх чинників.

Для реалізації своїх завдань бюджетна політика використовує тактичне та стратегічне планування. Зокрема, тактичні дії спрямовані на реалізацію поточних завдань, а стратегічні цілі ставляться на довгостроковий період.

В умовах сьогодення відбуваються прогресивні зміни у розвитку бюджетної політики місцевих органів влади шляхом проведення реформ децентралізації. Децентралізація місцевих бюджетів та органів влади призводить до таких змін: забезпечення автономії та самостійності місцевих бюджетів, формування спроможних територіальних громад, збільшення дохідної бази місцевих бюджетів, децентралізація видаткових повноважень, введення в дію нових трансфертів, розвиток програмно-цільового методу бюджетування, тощо.

Незважаючи на низку позитивних зрушень у бюджетній політиці органів місцевого самоврядування, варто виділити основні напрямки та проблеми, які необхідно реалізувати в часі проведення реформ:

- ✓ вдосконалення та використання ефективного фінансового прогнозування та бюджетного планування, яке буде відповідати реаліям економічного стану, результатом якого повинно бути забезпечення досягнення рівня запланованого росту економіки
- ✓ дотримання законодавчої бази при формуванні місцевих бюджетів та під час їх виконання
- ✓ визначення соціально-економічних пріоритетів і пріоритетів бюджетного фінансування, концентрація бюджетних коштів на найбільш важливі соціально-економічні програми
- ✓ ефективне розмежування видатків між відповідними рівнями бюджетної системи, зміцнення дохідної бази територіальних громад, запровадження нової системи фінансового вирівнювання
- ✓ перехід до програмно-цільового методу планування-видатків
- ✓ оптимізація видатків які здійснюються з місцевих бюджетів, з метою покращення якості надання послуг та підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів
- ✓ організація ведення ефективного фінансового контролю місцевих бюджетів
- ✓ підвищення рівня зацікавленості органів місцевої влади у ефективному адмініструванні податків
- ✓ стимулювання інвестиційного розвитку регіонів
- ✓ створення прогресивного механізму місцевих запозичень, обслуговування державного боргу, тощо.

Таким чином, основним пріоритетним завданням бюджетної політики місцевих органів влади є ефективна реалізація шляхів реформування у ракурсі бюджетної децентралізації та спрямування дій органів влади на подолання недоліків бюджетної політики, а як результат забезпечення економічного розвитку регіонів та добробуту суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисов А. Б. Большой энциклопедический словарь / А. Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2001. – 895 с.
2. Булгакова С. О. Казначейська система виконання бюджету / [С. О. Булгакова, Н. В. Базанова, Л. В. Єрмошенко, Н. І. Сушко та ін.]. – К. : КДТЕУ, 2000. – 249 с.
3. Бюджетна система. Вишкіл студії: Навч. посіб. / За ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 424 с.
4. Бюджетний кодекс України: Редакція від 14.05.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page10>
5. Бюджетний менеджмент прикордонних територій (теорія і практика) : навч. посіб. / С. М. Фролов, І. Д. Скляр. - Сум. держ. ун-т, 2012. - 339 с. - укр.
6. Василик О. Д. Бюджетна система України / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
7. Виконання доходів місцевих бюджетів 2015-2017 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv-za--rik?category=bjudzhet&subcategory=zatverdezhnnia-mistsevykh-biudzhetiv>
8. Височина А.В. Бюджетна політика України: сучасний стан, проблеми та перспективи/А.В. Височина//Вісник Української академії банківської справи. – 2013. - №2(35). – С. 17-21.
9. Возняк Г.В. Бюджетна політика в умовах трансформації фінансових основ місцевого самоврядування в Україні. - 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://soskin.info/userfiles/file/2015/5-6%202015/Voznyak.pdf>
10. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетної політики // Світ фінансів. – 2007. – Вип. 1(10). – С. 19–34.

11. Заїчко І.В. Роль бюджетної політики у забезпеченні фінансової незалежності органів місцевого самоврядування/І.В. Заїчко//Наукові праці НДФІ. – 2010. - №1(50). – С.47-55
12. Закон України «Про формування місцевих органів влади і самоврядування» №3917-ХІІ від 03.02.1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3917-127>
13. Кузькін Є.Ю. Вплив децентралізації на розвиток регіонів/Є.Ю. Кузькін //Наукові праці НДФІ. – 2016. - №3(76). – С.39-53.
14. Лисютин С.Ф. Инновационные методы бюджетного менеджмента в социально-экономическом развитии региона / С.М. Лисютин, М.В. Владыка, Е.В. Никулина // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Сер. История. Политология. Экономика. - 2008. - №2, вып.6. - С. 179-185.
15. Монаєнко А.О. Фінансово-бюджетна децентралізація в регіональному управлінні / А.О. Монаєнко // Держава та регіони. - Серія: Державне управління. - 2010. - №1. - С.155-159.
16. Огонь Г. Доходи бюджету України: теорія та практика : монографія / Ц. Г. Огонь. – К. : КНТЕУ, 2003. – 580 с.
17. Проект постанови ВРУ «Про основні напрямки бюджетної політики на 2017 р.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/378589>
18. Рева, Т.М. Місцеві фінанси [Текст] : навч. посібник / Т. М. Рева, К. Ф. Ковальчук, Н. В. Кучкова. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 208 с.
19. Селищев А. С. Макроэкономика / А. С. Селищев ; под ред. А. С. Леусского. – СПб. : Питер, 2001. – 440 с.
20. Сутність, поняття та основні завдання реалізації бюджетної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kazedu.kz/referat/105132/1>
21. Тернопільська міська рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.te.ua/>

22. Шляхи вдосконалення та перспективи розвитку бюджетної політики України в сучасних умовах розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-1396-1.html>
23. Юнусов О.О. Проблеми реалізації регіональної бюджетної політики та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/yunusov-oo-problemi-realizatsiyi-regionalnoyi-byudzhetnoyi-politiki-ta-shlyahi-yih-virishennya/>
24. Юрій С. І. Фінанси: Підручник / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. - 611с.